NASZA AKCJA ZBLIŻA SIĘ DO KOŃCA!

Dokładnie rok temu na łamach wydawanych w Nowym Jorku „Przeglądu Polskiego" i „Weterana" zasygnalizowaliśmy zagrożenie dla czterech zbiorowych, opuszczonych polskich grobów na cmentarzu Montmartre w Paryżu, które kryją szczątki polskich emigrantów - weteranów walk o niepodległość Polski w XIX wieku, głównie uczestników Powstania Listopadowego (1830-31) i Wiosny Ludów (1848-1849) oraz działaczy Wielkiej Emigracji**.**

Akcji na rzecz ratowania owych grobów podjęła się *Fundacja Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce.* Inicjatywa ta spotkała się z zainteresowaniem i poparciem wielu środowisk polonijnych, którym nieobojętny był los opuszczonej polskiej nekropolii w stolicy Francji. Apel weteranów poparty został przez: Towarzystwo Opieki nad Polskimi Zabytkami i Grobami Historycznymi we Francji, Bibliotekę Polską w Montrealu (Kanada), Studium Polski Podziemnej w Londynie (Wielka Brytania), Polonijny Instytut Polonicum we Fryburgu (Szwajcaria), Bibliotekę Polską w Paryżu, Związek Weteranów Polskich im. Marszałka J. Piłsudskiego w Montrealu, Stowarzyszenie Polskich Kombatantów itp. W sukurs przyszły niektóre redakcje czasopism, bezpłatnie drukując apele i informując o rozwijającej się akcji. W gronie tych pism znalazły się, oprócz „*Przeglądu Polskiego*", również „*Kurier Plus*" – Brooklyn, NY; „*Gazeta*" – Toronto (Kanada); „*S.P.K. w Kanadzie*" – Toronto (Kanada); „*S.P.K. w Ameryce*" – New York, NY; „*Nasz Dziennik*" – Warszawa (Polska). W rejonie Detroit, MI apel weteranów w sprawie ratowania polskich grobów w Paryżu rozpowszechniał w środowisku polonijnym dr Zdzisław Jurek. Do akcji włączyły się także: *Radio POMOST* (Arizona), *Radio Courier* z Houston (Texas) oraz media w Polsce: *Radio Maryja*, a zwłaszcza *TV Polonia*, która w programie pt. *Wieści polonijne* informowała o podjętej akcji środowiska polonijne na całym świecie. *TV Polonia* zamieściła również apel weteranów na swojej stronie internetowej. W sukurs pospieszyła też *Polska Agencja Prasowa.* Z pomocą informacyjną przyszły również niektóre portale internetowe z USA, Kanady, Szwajcarii, Belgii, Szwecji i Polski, zamieszczając bezpłatnie na swoich stronach apel weteranów polskich z Ameryki.

Wiele osób zupełnie bezinteresownie wsparło tę akcję, np. Stefan Władysiuk – bibliotekarz z Biblioteki Polskiej w Montrealu - postarał się, aby szersza informacja o opuszczonych polskich grobach w Paryżu dostępna była w internecie; gustowną oprawę graficzną tej strony opracował Andrzej Leszczewicz z Vancouver; inny komputerowy grafik, Kosma Jackiewicz, zaprojektował wersję apelu w formie ulotki, po czym ze swoją siostrą Agnieszką rozsyłali ją w setkach e-maili po całym świecie; z kolei dr Wojciech Juszczak przygotował profesjonalną, angielskojęzyczną wersję tegoż apelu. Pani Barbara Kłosowicz-Krzywicka z Paryża przesyłała nam co jakiś czas niezbędne zdjęcia potrzebne do aktualizacji strony internetowej.

Akcja zaczęła nabierać rozmachu. Prestiżu dodawał fakt, że patronat honorowy nad tym przedsięwzięciem objęli: Ryszard Kaczorowski – b. Prezydent RP na Uchodźstwie (Londyn) i Andrzej Przewoźnik – sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Warszawa). Pan prezydent Ryszard Kaczorowski w liście z dn. 24 maja 2006 r. do władz SWAP w Nowym Jorku pisał m.in.:

„(..) Zainteresowanie Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce grobami zbiorowymi polskich weteranów wojen napoleońskich, Powstania Listopadowego i Wiosny Ludów, na cmentarzu Montmartre w Paryżu, traktuję jako nadzwyczaj ważny element zachowania narodowej pamięci, a także podkreślenie polskich dokonań w świecie. Zachowanie dla przyszłych pokoleń paryskich

grobowców polskich bohaterów wojen XIX wieku, winno stać się celem nie tylko Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, ale także Rządu Polskiego i Rodaków w kraju."

Weterani polscy w Ameryce z uznaniem przyjęli decyzję Andrzeja Przewoźnika, przewodniczącego Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, który sprawę ratowania polskich grobów w Paryżu uznał za priorytetową dla swojej instytucji, zabezpieczając na ten cel odpowiednie środki finansowe, które będą uzupełnione funduszami zebranymi przez SWAP. W efekcie, w połowie sierpnia br. na cmentarzu Montmartre rozpoczęły się prace konserwatorskie. Grupa konserwatorów zabytków z Polski pod kierownictwem prof. Andrzeja Kosa w okresie trzech miesięcy wykonała najpilniejsze prace. Przede wszystkim zdemontowano popękane i rozpadające się kolumny na grobowcu *„Exules Poloni Memoriae Suorum"*, który groził budowlaną katastrofą. Po renowacji kolumny powróciły na swoje miejsce. Specjaliści z Wojskowej Akademii Technicznej przy zastosowaniu najnowszej techniki laserowej odczyścili szereg tablic nagrobnych i płaskorzeźb, zwłaszcza na grobie „*Członków Rządu Narodowego*".

Grób „*Księcia Józefa Giedroycia i innych*" został odczyszczony z mchów i porostów, uczytelniono inskrypcje i reliefowe dekoracje, oraz całkowicie zrekonstruowano kamienny krzyż zwieńczający nagrobny obelisk.

Najbardziej czasochłonne okazało się odnowienie nagrobka „*Towarzystwa Demokratycznego Polskiego*", swego czasu zaprojektowanego przez Cypriana Kamila Norwida. Szereg elementów z tego grobowca było tak zniszczonych, że trzeba je było wykonać na nowo, np. symboliczną złamaną kolumnę stojącą na szczycie nagrobka, czy też zrekonstruować zniszczone napisy Niektóre nagrobne rzeźby i najbardziej kunsztowne inskrypcje trzeba było wykonać w pracowniach artystycznych w Polsce i później przetransportować je do Paryża. Obecnie na cmentrazu Montmartre trwa ostatni etap prac konserwatorskich, ktorych zakończenie przewidziane jest na 11 grudnia b.r.

Pomimo niedkończonych jeszcze prac, cztery zbiorowe polskie groby na cmentarzu Montmartre w Paryżu prezentują się już całkiem dobrze, przede wszystkim widać, że wreszcie ktoś o nie dba. Dzieki temu Polacy przemierzający cmentarną *Avenue Polonaise* nie muszą się już oblewać rumieńcem wstydu, tak jak to było jeszcze kilka miesięcy temu.

Okazało się, że zapoczątkowana przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce akcja na rzecz ratowania polskich grobów w Paryżu stała się wspólną sprawą naszych rodaków żyjących na Zachodzie jak i w Polsce. Lista donatorów systematycznie się powiększa. Weterani cieszą się z każdej donacji, nawet tych najmniejszych, bowiem są one wyrazem patriotycznych uczuć i szlachetnych serc ofiarodawców. **Zbiórka pieniężna na ratowanie polskich grobów na cmentarzu Montmartre w Paryżu kontynuowana będzie do końca grudnia 2006 roku.** Donacje na ten cel można przesyłać na adres:

Polish Army Veterans Ass`n of America
119 East 15th Street
New York, NY 10003
U. S. A.

Kontakt: tel: 212-358-0306; fax: 212-982-2755; e-mail: info@pava-swap.org

*Czeki wystawiać na "**P.A.V.A. Foundation, Inc**" z dopiskiem „**Groby w Paryżu**"*

UWAGA!

Nazwy i nazwiska donatorów, którzy ofiarują na ten cel minimum $1,000.00, zostaną umieszczone na tablicy pamiątkowej w Paryżu.

Informacji w Paryżu udziela p. Barbara Kłosowicz, członek zarządu *Towarzystwa Opieki nad Polskimi Zabytkami i Grobami Historycznymi we Francji,* która też chętnie oprowadzi zainteresowanych po paryskich cmentarzach:
Kontakt: **tel. 33-1-69280129; e-mail: akrz@nerim.fr**

Więcej informacji oraz najnowsze zdjęcia z renowacji polskich grobów na cmentarzu Montmartre w Paryżu można znaleźć na stronie internetowej: **www.biblioteka.info/mabpz/apel.htm**

Opracował: Teofil Lachowicz